

CONCENTRATIE is circa 1935 de naam voor de idee en actie die streefde naar de groepering van alle katholieke Vlamingen. De bezieling hiervoor ging uit van het weekblad Nieuw Vlaanderen, dat sedert 16 december 1934, onder de leiding van Leuvense professoren, katholieke Vlaamse intellectuelen groepeerde. Met het op 17 augustus 1935 verschenen artikel De concentratie der Vlaamsche strijdkrachten op de federale gedachte vond Nieuw Vlaanderen veel gehoor in Vlaamsgezinde katholieke milieus, ook in de Katholieke Vlaamsche Landsbond. Toen deze in oktober 1935 zijn congres hield, bleek immers dat ook daar radicale ideeën, die afweken van Van Cauwelaerts' visie, voortgang hadden geboekt en dat de federalistische gedachte, nauw verbonden met de kansen van de concentratie, er veld won. Dit had overigens o.m. als gevolg dat Van Cauwelaert, in antwoord op de strekkingen van Nieuw Vlaanderen, van 1 oktober 1935 af een nieuw weekblad, Elckerlyc, uitgaf. Na de parlamentsverkiezingen van 24 mei 1936, die voor de katholieken ongunstig waren verlopen, verklaarden zowel prof. Gaston Eyskens, van Nieuw Vlaanderen, als het dagblad De Standaard (Gustaaf Sap) zich voorstander van een gefedereerde katholieke partij. Nieuw Vlaanderen bepleitte van juni 1936 af nadrukkelijk een Vlaams-nationale concentratie van katholieke Vlaamsgezinden. In het aansturen op dit katholieke Vlaamse volksfront heeft op dat ogenblik ook de vrees meegespeeld voor een rood volksfront in België, naar het voorbeeld van Spanje en Frankrijk. Op de landdag van het Vlaamsch Nationaal Verbond (12 juli 1936) wees Staf de Clercq erop, dat in het parlement het Vlaamsch Nationaal Blok zou kunnen worden uitgebreid tot een breder front – maar niet ten koste van zijn Vlaams-nationaal karakter – en dat in het Vlaamsch Nationaal Verbond het streven van Nieuw Vlaanderen met sympathie werd gevolgd. Ook de Vlaamse Oudstrijders (VOS), bij monde van prof. Frans Daels in een elf-juli-rede te Brugge (herdenking van de Guldensporenslag) op 13 juli 1936, stonden positief tegenover het Vlaamse front in wording.

In het elf-juli-nummer van Nieuw Vlaanderen werd opgeroepen tot het Congres der Vlaamsche Concentratie te Leuven op 19 juli 1936. De oproep was ondertekend door Albert Bouweraerts, voorzitter van de Katholieke Vlaamsche Landsbond, en door de Leuvense hoogleraar H.J. van de Wijer, namens het Katholiek Vlaamsch Oud-Hoogstudentenverbond. Laatstgenoemde was voorzitter van het Congres, prof. Richard van

Cauteren secretaris. Als sprekers traden op: P.F. Beeckman, G. Eyskens, F. van Goethem, E. de Bruyne, C. de Vriendt (uit naam van de jeugd), L. Delwaide, H.J. Elias, A. Bouweraerts, en Fr. van Dorpe (als lid van het Verdinaso). In zijn besluiten wenste het Leuvense congres o.m. het ontstaan van een machtsconcentratie „tot de gemeenschappelijke verdediging van het Vlaamsche volksbestaan en het opbouwen van een christelijke en volksche orde in Vlaanderen”. Voor Nieuw Vlaanderen van 25 juli betekende dit alles de stichting van het Vlaamsche Volksfront: „De Vlaamsche Concentratie is er”.

Als besluit van het congres was ook een leidinggevend comité samengesteld met prof. Van de Wijer als voorzitter en met als leden: A. Bouweraerts, P. Beeckman, G. Eyskens, F. van Goethem, E. de Bruyne, C. de Vriendt, L. Delwaide, H.J. Elias, Fr. Daels, P.M. Orban, G. Romsee en R. van Cauteren. Dus opnieuw, naast enkele Leuvense professoren leden van de katholieke partij en van het Vlaamsch Nationaal Verbond, maar geen Verdinaso-figuur meer.

Op dit „Vlaamsche Volksfront” werd door de Vlaamse socialistten begrijpelijkerwijze ongunstig gereageerd. Bij de katholieken was de geestdrift niet algemeen noch blijvend: de groep-Elckerlyc reageerde aanvankelijk gunstig en trad tot het Volksfront toe, maar naderhand, van eind juli af reeds met prof. De Bruyne, ontstonden er meningsverschillen. Bij het Algemeen Christelijk Werkersverbond stelde men, bij monde van P.W. Segers, een mengeling van sympathie en wantrouwen vast. Op het zesde Katholiek Kongres te Mechelen (10-13 september 1936) betekende voor minister Edmond Rubbens concentratie de terugkeer naar de ene grote katholieke partij. Ten overstaan van de concentratie waren er dus voorbehoud of tegenwerking van christen-democratische zijde en van de zijde van vooral oudere katholieke politici. In het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) was er vooral bij de Diets- en autoritairgezinden tegenzin te bespeuren en bleef Staf de Clercq het grote struikelblok, terwijl J. van Sevens eisen in feite neerkwamen op een verregaande overneming van zijn Verdinaso-programma. De Concentratie-idee, die tot een volksbeweging had moeten leiden, bloedde dood aan tegenstellingen tussen en binnen de partijen in plaats van deze mee te sleuren. De oprichting, eind september en begin oktober, van de Katholieke Vlaamsche Volkspartij (KVV), binnen het nieuwe Blok der Katholieken van België, ging gepaard met de verklaring, dat ze de ruimst mogelijke concentratie wilde bewerken van alle gezonde volkskrachten in Vlaanderen, op een ondubbelzinnig Vlaams-nationale en christelijke grondslag. Gematigde leden van het Vlaamsch Nationaal Verbond (H. Borginon, G. Romsée, H.J. Elias) en leden van het directorium van de Katholieke Vlaamsche Volkspartij hebben de grondslagen willen leggen van een christelijke Vlaamse volkspartij, wat op 8 december 1936 tot het Beginselaccoord KVV-VNV leidde. Dit was een verwezenlijking van de concentratie-idee die echter op dat ogenblik politiek reeds geen uitzichten meer bood. De bewerkers van het akkoord werden niet representatief geacht en voor een fusie was in geen der kampen een meerderheid voorhanden. Wel werden in 1937 en '38 nog gesprek-

ken gevoerd tussen beide partijen, op initiatief vooral van het Katholiek Vlaamsch Oud-Hoogstudentenverbond en van Nieuw Vlaanderen, maar het klimaat en het enthousiasme waren er niet meer en hadden al met al ook niet zo lang geduurd. Wel kwam men plaatselijk, zoals dit reeds voordien in provinciale of gemeenteraden het geval was geweest, tot samenwerking tussen katholieken en Vlaams-nationalisten; dit gebeurde vooral bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1938. Ook in de landspolitiek kan men samenwerking vaststellen tussen Vlaamsch Nationaal Verbond en Katholieke Vlaamsche Volkspartij, maar dit alles betekende allerminst een verwezenlijking van de geplande eendrachtige concentratie. Hiervan kwam niets terecht en door de oorlog werd ze voltooid verleden tijd.

LITERATUUR: Dagbladen *De Standaard* en *De Schelde/Volk en Staat*, en de weekbladen *Nieuw Vlaanderen* en *Elckerlyc* (1935-'37); - A.W. Willemsen, *Het Vlaams-nationalisme. De geschiedenis van de jaren 1914-1940* (1969, tweede uitgave, vooral p. 352-360 en 422-429); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914/1939*, IV (1969, vooral p. 12-50).

REGINALD DE SCHRYVER